

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФОРМ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДОПОМОГИ ТА ПІДТРИМКИ В УКРАЇНЦІВ

Полякова Л.І. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

У сучасних умовах зростає науковий інтерес до різних аспектів соціальної роботи, починаючи з історії зародження і закінчуючи розкриттям змісту сучасного етапу соціальної роботи в Україні. Цими моментами й обумовлена актуальність обраної теми.

Відомі українські вчені Т.Л. Лях, Л.Г. Коваль та І.Д. Зверева розглядають соціальну роботу як професійну діяльність соціальних інститутів, державних і недержавних організаційних груп, індивідів, пов'язану з наданням допомоги особам чи групам людей, у яких виникли проблеми в процесі соціалізації. Виникненню соціальної роботи передувало суспільне визнання необхідності задоволення потреб певних груп людей у сторонній допомозі та підтримці.

Україна переживає складний історичний період: АТО на Сході країни, переселення людей із зони АТО, Криму, реформи. Все це гостро ставить питання соціальної допомоги – волонтерства.

У передісторії соціальної роботи виділяють послідовні етапи: від первіснообщинних і родових форм до церковно-монастирської допомоги, далі – зародження державних та громадських підходів. Цікавим з історичної точки зору є становлення різних форм взаємодопомоги у слов'янських племен до утворення Київської Русі.

У слов'ян, які жили родовими громадами закріплюються певні стереотипи поведінки, серед яких найважливішими є реципрокація (взаємодопомога, взаємний обмін дарами та послугами) та редистрибуція (передавання частини виробленого громадою надлишкового продукту у розпорядження вождів на різні громадські потреби) [1,с.307]. Саме ці процеси були в основі ранніх форм соціальних відносин.

Практика здійснення захисту людини в системі роду та громади знайшла відображення у конкретних формах допомоги та взаємодопомоги. З них можна виділити наступні:

- культові;
- общинно-родові;
- господарські [1,с.308].

Найбільш розповсюдженими були такі, як суспільні форми пов'язані з культом смерті, форми підтримки людей похилого віку («інститут старців» з'явився не одразу), усиновлення сироти, особлива увага до вдов. Важливу роль відіграють «помочі» позасезонні та сезонні, які розглядаються як трудове свято. В них брало участь усе сільське населення незалежно від соціальної приналежності.

Таким чином, у найдавніший період слов'янської та української історії складаються основні форми допомоги та взаємодопомоги, які ми можемо спостерігати і у сучасній історії.

Викликає інтерес продовження традицій суспільної допомоги слов'ян в незалежній Україні. Зміни суспільного устрою, нестабільність, будь-якого характеру, чи то економічна, політична або соціальна, як невід'ємна риса 90-х років, спричинили появу та розвиток в українському суспільстві нових соціальних інституцій та сфер діяльності.

Початок волонтерського руху у незалежній Україні припадає на початок 90-х років ХХ ст. Прикладом є служба «Телефон Довіри» в Одесі де працювали добровольці-волонтери.

Яскравим прикладом продовження волонтерської діяльності є створення державою на основі соціальних служб для молоді – центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Ця подія спричинила активний розвиток волонтерського руху[2].

На сучасному історичному етапі волонтерство – це фундамент громадянського суспільства, громадянської позиції без якого важко уявити можливість розв'язання соціальних проблем.

Сьогодні в нашій країні з'являється нове розуміння волонтерства. Все більше людей виявляють соціальну активність і свідомість. Волонтерська діяльність у сучасних умовах ґрунтується на таких основоположних засадах: добровільність та добротність; законність; гуманність та гідність; спільність інтересів і рівність прав її учасників і є актуальною з точки зору використання праці волонтерів та добротних організацій, як спосіб вирішити складні проблеми окремої людини чи групи людей, це коли кожен член суспільства може прийняти участь у покращенні якості життя, намагання внести нові ідеї в державні соціальні сфери.

Волонтерська діяльність в Україні провадиться за такими напрямками:

- надання допомоги учасникам АТО і в зоні проведення операції і ветеранам АТО;
- допомога вимушеним переселенцям із зони проведення АТО;
- надання соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах (інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку зі старістю чи станом здоров'я, відсутністю житла або роботи, наслідки стихійного лиха, катастроф тощо);
- надання соціальних послуг дітям та молоді, що перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з інвалідністю, хворобою, сирітством, безпритульністю, малозабезпеченістю, конфліктами і жорстоким ставленням у сім'ї. Та багато інших різних напрямів.

Таким чином, на даних прикладах прослідковується тенденція спадкоємності слов'янських традицій громадського стереотипу поведінки.

Список використаних джерел

1. Полякова Л.І. Початок становлення різних форм взаємодопомоги та підтримки слов'ян у VI-XI ст./Л.І.Полякова//Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2007. - №3. – с.307-313
2. Історія виникнення волонтерства в Україні. Благодійна організація шлях до майбутнього // [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://mecenatstvo.org/statti/129-istoriia-vynyknennia-volonterstva-v-ukraini>

АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ ХХІ ВЕКА

Тесленко Т. В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри «Економіка і менеджмент» Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Волонтерство як соціокультурний дискурс являється об'єктом досліджень в сучасній Україні не тільки філософами, істориками, психологами і спеціалістами в сфері соціальної роботи, але і економістами, юристами, політологами, військовослужбовцями.

Обраховуючи етимологію слова «волонтер» слід відзначити, що в XVII столітті французьке *volontaire*, італійське *volontario*, німецьке *volontair*, англійське *volonteere* з'являються майже одночасно, через що в українській і російській мовах впродовж XVIII-XIX століть слово довго не могло закріпитися: волентир, волонтир, волунтир, валентир, волонтер, – використовувалися в текстах в залежності від того, якою іноземною мовою переважав дворянин, добровільно поступивши на військову службу і ставши добровільцем [1].

На основі аналізу ряду словникових статей [2, с. 234, 3-4] виявлено, що терміни «волонтерство» і «добровільство» мають наступні загальні характеристики [5]:

1. В основі лежить діяльність, якою людина займається добровільно, по-своєму бажанню, по-своєму вибору.
2. Люди, реалізуючі такої роду діяльність, займаються цим безвозмездно.
3. Данна діяльність виявляє ознаки інституційно закріпленої.

Слід також підкреслити, що в державах Західної Європи впродовж XVII-XXI століть модус волонтерства пройшов складний шлях від проявлення в виключно військових і бойових діях до найважливішого елемента культури суспільства.

Іменно сьогодні в цивілізованих європейських державах суттєві характеристики і ментальні основи волонтерства в основному проявляються в соціально-культурних і громадянських